

ET GENFUNDET JACOB WORM HÅNDSKRIFT
OG ANDRE SPREDTE WORM-NOTATER

Kort tid efter udgivelsen af sidste bind af Jacob Worms Skrifter blev jeg ringet op af fru Haldis Lunddahl, der fortalte mig, at hun besad et Jacob Worm håndskrift, som vist i nogle generationer havde været i slægtens eje. Det stod mig straks klart, at der næppe kunne være tale om noget andet håndskrift end det, der omtales som tabt i Worms Skrifter II, 404 og 456. Dets eksistens fremgik af en liste i håndskrift Add. 160,2°, hvis ejer i 1850 havde foretaget en sammenligning imellem sit eget manuskript og Lunddahls og på blått papir udarbejdet et sammenlignende register, som han derpå klæbede ind i Add. 160,2°. Da han ud for numrene i sit eget håndskrift også anførte sidetallene for de tilsvarende tekster i Lunddahls håndskrift, kunne det fastslås, at dette manuskript næppe befandt sig i de offentlige bibliotekers eje, i hvert fald var det ikke fundet. Fru Haldis Lunddahl lånte mig nu beredvilligt håndskriftet til gennemsyn, og da det hele to gange figurerer i Jacob Worm-udgaven som tabt, vil det være rimeligt at korrigere dette og samtidigt give de nødvendige oplysninger om det nyfundne manuskript som supplement til udgavens håndskriftregistrant i bind II.

Håndskriftet måler 15,8 × 19,5 cm og er på i alt 422 sider; det er indbundet i helskind med påtrykt mønster og guldrand på for- og bagside; på ryggen findes følgende titel: Jacob Worms Satyriske Skrifter og Vers. Manuskript; i det ydre er håndskriftet omtrent identisk med Gks. 2403,4° og Add. 484,4° og de dermed nært beslægtede håndskrifter. Der er intet titelblad, hvad der formentlig oprindeligt har været, men det har næppe eksisteret, da håndskriftet for nogle år siden blev lettere restaureret. Bagi findes der et fuldstændigt register over de 53 numre i bogen. Håndskriftet er helt igennem skrevet af samme hånd, en professionel skriver fra 1740'erne, der også har skrevet Add. 484,4°, der som påvist i Worm II er meget nært beslægtet med det ovenfor omtalte Add. 160,2°. Der er ikke tvivl om, at skriveren har benyttet selvsamme forlæg som til Add. 484,4°, således at disse to håndskrifter er tvillinger. Indholdet er helt det samme, dog er der tale om enkelte helt uvæsentlige omplaceringer.

Om håndskriftets historie kan der ikke oplyses meget med sikkerhed; det er sandsynligt, at det er den første ejer, som har indskrevet navn og årstal på bindets inderside: *I. Brinck 1750*, der næppe kan være nogen anden end sognepræst i Oslo Iver Brinck (1702–60). Der kendes derpå ingen anden ejer, før håndskriftet i 1850 omtales som Lunddahls manuskript. Årstalsmæssigt kunne der være tale om to Lunddahler, nemlig Jacob Andreas Lunddahl (1807–1888), der i 1837 blev landfoged på Færøerne, indtil han i 1852 blev by- og rådstueskriver i Fåborg. Da han i 1850 opholdt sig på Færøerne, er det nok mere rimeligt, at der er tale om Peter Andreas Lunddahl (1818–95), der blev cand. theol. i 1840 og 1845–47 var adjunkt ved Metropolitanskolen og derpå inspektør ved Københavns Østre Betalingsskole; i 1851 blev han sognepræst i Bjørnholm, i 1869 i Tølløse. Han har med sikkerhed befundet sig i København i 1850, hvor han da har udlånt håndskriftet til en anden Worm-samler. Ved hans død i 1895 er håndskriftet efter alt at dømme gået til sønnen Eggert Lunddahl (1854–1936), der var inspektør ved Jonstrup seminarium; da han i sit ægteskab med Emma Bie ingen børn havde, gik håndskriftet sammen med andre bøger til landinspek-

tør Ove Lunddahl (d. 1959), ved hvis død det forblev i hans kones, Haldis Lunddahls eje, der dog nu har foræret håndskriftet til undertegnede.

Indholdet af håndskriftet er følgende:

I håndskriftets rækkefølge: 7 - 15 - 8 - 16 - 14 - 6 - 9 - 10 - 5 - 44 - 51 - 52 - 23 - 66 - 65 - 17 - 71 - XVII - V - 68 - 26 - 3 - Kingo - 45 - 47 - 38 - 24d - 11 - 18 - 58 - XXVIII - 69 - 25 - 31 - 22 - 20 - 32 - XXV - 24x - A56 - A60F - 60 - 34 - 35 - 36 - 39 - 40 - 41 - 33 - 48 - 43 - XVIII - 54 - 55.

Udgavens løbenumre: 3 / 5 6 7 8 9 10 11 14 / 15 16 17 18 20 22 / 23 24d 25 / 26 / 31 32 33 / 34 35 36 38 39 40 41 43 44 45ab 47 48 / 51 52 54 55 / 58 60 / 65 66 / 68 69 71.

Uægte tekster: V XVII XVIII XXV XXVIII.

Aktstykker: 24x 56 60F.

Jacob Worm	45 tekster
Thomas Kingo	1 »
Uægte	5 »
Aktstykker	3 »
	<hr/>
	54 tekster

Endvidere vil jeg omtale, at bibliotekar Harald Ilsø i et brev gjorde mig opmærksom på, at en del håndskrifter, som havde tilhørt Horsens lærde skole, nu befinder sig i Landsarkivet for Nørrejylland i Viborg. Blandt de skønlitterære indslag skulle også være et Worm-håndskrift, Viborg Landsarkiv Skønlitteratur H 8 (8) - 3.

En undersøgelse af dette materiale viste, at der kun var tale om et højst ufuldkomment fragment. Der er bevaret fire blade, pagineret 1-8; det rummer kun de 31 første strofer af Studiosus Lamentans, udgavens nr. 7; resten mangler; der er heller ingen overskrift, men skriveren har afsat plads til en omfangsrig titel, der aldrig er blevet indført. Det er naturligvis på det foreliggende grundlag umuligt at danne sig et indtryk af håndskriftets oprindelige omfang. Det skal nævnes, at tekst nr. 7 er en hyppig begyndelsestekst i Worm-håndskrifter. Efter skriften at dømme, er dette brudstykke fra anden halvdel af det attende århundrede. En sammenligning af denne tekst med de i udgaven udnyttede tekster viser, at der nærmest er tale om en G-tekst, der tekstligt set er temmelig uinteressant. Om dette håndskrift, der har hørt hjemme i Horsens, har noget at gøre med det tabte håndskrift, som omtales i Worm II, 455, og som har tilhørt Giessing, kan man dog vistnok ikke sige noget bestemt om.

For kuriositetens skyld skal det nævnes, at det sammesteds omtalte knæstykke af Jacob Worm faktisk findes registreret i auktionskataloget over Klevenfelds bøger: Museum Klevenfeldianum, 1777, Knæstykcker, nr. 171 (p. 271): Jacob Worm, den satyriske Poët, i antiqve forgyldt R[amme]. Desværre oplyses der ikke noget om køberen, og portrættet er ikke registreret noget sted i portræt-opslagsværkerne.

Erik Sønderholm

GENFUNDET BLICHER-MANUSKRIFT

Under mine studier på Det kgl. Bibliotek er det lykkedes mig at finde et ukendt (men trykt) Blicher-manuskript (Ny kgl. Saml. 1557.2° – I⁴). Det drejer sig om en del af trykmanuskriptet til »Improviseret Aftenunderholding« fra *Min Vinterbestilling* (1844–45). Manuskriptdelen består af et enkelt ark papir, kun beskrevet på den ene side og angivet som side 3. Det vil være rimeligt at formode, at det således hører til den manuskriptdel, man allerede har kendskab til, som indbefatter side 1 og 2 af nævnte trykmanuskript (findes i Abrahamske Autografsaml. 14^{211-228,4°}). I nederste venstre hjørne af det fundne manuskript står at læse: *St. St. Blicher*, skrevet med en anden hånd og andet blæk end selve digtene, som er »Ginning«, »Guldsmed«, »Bic«, »Oldenborre« samt »Myg«.

En sammenstilling af manuskriptdelen og den trykte novelle viser, at der endnu mangler den sidste del af manuskriptet, nemlig fra og med strofen »Edderkop« og novellen ud. Mens side 2 er skrevet på bagsiden af side 1, altså er begge sider af papiret her udnyttet, har Blicher kun skrevet på den ene side af det næste ark papir, han har brugt. Hvorfor har han ikke, som med side 1 og 2, skrevet side 3 og 4 på samme ark papir? Det ville vel være mest nærliggende. Når han imidlertid ikke har gjort det, hvad er der da blevet af sidste del af manuskriptet, side 4 og eventuelt side 5?

Henrik Denman

OMKRING NIELS LYHNE OG UDTRYKKET
»AT DØ STÅENDE«

Blandt alt det meget der er skrevet omkring *Niels Lyhne*, er det bemærkelsesværdigt at man helt er gået udenom at *Rousseau* tydeligt har haft betydning for denne roman, som man mest har beskæftiget sig med som et moderne naturalistisk værk. *Rousseau's La nouvelle Héloïse* fra 1761 omtaltes nok af Georg Brandes i *Emigrantlitteraturen* (1871) som en forudsætning for Goethe's *Werther*, men var da egentlig forlængst forældet, og det var snarere *les Confessions* og *les Réveries* der ligesom nu læstes og hvis stil fik betydning for Chateaubriand o.a. Det ses dog af *Niels Lyhne* at J. P. Jacobsen stadig har haft den gamle brevroman kær. Han lader forstå at det især er ved læsning af den at *Niels Lyhne's* moder har nærret den »drømmehentagne« livsindstilling som hun giver videre til sønnen. I kap. VIII er »den lille tykke bog« han lader hende sidde og drømme over *Den nye Heloise*, ligesom det er til dens skueplads, *Clarens*, at han lader *Niels Lyhne* forhåbningsfuld drage afsted med den skrantende moder: »thi var det ikke *Rousseau's Clarens*, *Julies paradisiske Clarens*«. Selve det at det just var i *Montreux/Clarens* J. P. Jac. i syv måneder 1877/78 valgte at slå sig ned, kunne kun bestyrke hans øjensynlig tidlige betagethed af denne roman, der sammen med *Rousseau's Drømmerier* kan have været med til at bestemme hans egen primære drømmernatur. Til *Rousseau's Clarens* henlægger han jo også sin intense skildring af vårens komme; den omhyggelige beskrivelse heri af de forskellige blomster vidner om den botaniske ildhu hvorved han også står *Rousseau*